

Камеристий-Брайтенбюхер Р. М.

ORCID: 0000-0002-0105-4217

магістр історії та археології, аспірант

Інститут української археографії та джерелознавства

імені М. С. Грушевського

м. Київ, Україна

**«СХОДОЗНАВЧІ СЮЖЕТИ»
НАУКОВО-ІНФОРМАЦІЙНОГО БЮЛЕТЕНЯ
У СПІВПРАЦІ ЯРОСЛАВА ДАШКЕВИЧА ТА ІВАНА БУТИЧА
(1961–1965 РР.): ОГЛЯД ЛИСТУВАННЯ**

Ключові слова: Ярослав Дашкевич, Іван Бутич, архіви України, шістдесяті, історія сходознавства України, Омелян Прицак.

На інституційному рівні в радянській Україні сходознавство було знищене впродовж 1933 року [7, с. 22]. Перші повоєнні роки українська орієнталістика не розвивалась [7, с. 237]. У 1960 році ініціативу про заснування бібліотеки або кабінету Сходу у доповідній записці висловив український сходознавець Вольф Бейліс. Згодом у лютому 1961 року Президія АН УРСР ухвалою підтримала ідею створення Кабінету сходознавства при Державній бібліотеці АН УРСР [7, с. 239]. Справа була загальмована до створення у лютому 1964 року Відділу історії зарубіжних країн Сходу в Інституті АН УРСР [7, с. 240].

Відомо, що впродовж 1962–1965 років на сторінках Науково-інформаційного Бюлетеня при архівному управлінні Міністерства внутрішніх справ УРСР з'являються праці, огляди та рецензії на провідні сходознавчі праці дослідників Польщі, Угорщини, США. Їхнє перо – Ярослав Дашкевич.

У 1961 році Я. Дашкевич працював в Інституті суспільних наук АН УРСР над своєю дисертацією «Вірменські колонії на Україні в джерелах та літературі XV–XIX ст.» [6, с. 202]. Роком раніше він запропонував свою рецензію Івану Бутичу на бібліографічний покажчик за редакцією Федора Максименка для Бюлетеня. Керівник науково-видавничого відділу та редактор видання Іван Бутич погодився співпрацювати за умови різноманітного викладу матеріалів [3, с. 35].

І. Бутич також погодився опублікувати статті, необхідні Я. Дашкевичу для захисту дисертації на вірменознавчу тематику. Згодом на сторінках Бюлетеня були опубліковані статті та рецензійні матеріали (в епістолярії названо «нотатками») Я. Дашкевича під його іменем та під десятками псевдонімів. Інтереси збіглися. Чи не тільки?

В інтерв'ю львівському журналу Універсум 2008 року шанований дослідник Сходу Я. Дашкевич зізнався: «Редактор журналу *«Науково-інформаційний бюлетень Архівного управління УРСР» Іван Бутич віддав мені сторінки свого журналу, власне, під сходовознавчі сюжети»* [2].

Завдяки сприянню вченого зацікавлена аудиторія побачила огляди на праці таких сходовознавців: тюрколога Едварда Триярського [3, с. 236] (школа Ананія Зайончковського), угорського вірменознавця Едмонда Шюца [3, с. 238], польського африканіста Штефана Стрельцина [3, с. 249], перший підрадянський огляд праць всім відомого Омеляна Пріцака [3, с. 92–93] та інше. Там же публікувались рецензії на роботи вірменських [3, с. 247, 249] вчених. Також побачили світ огляди публікацій східних першоджерел [3, с. 236, 254] зокрема, польського видання Ібн Батутти [3, с. 254], рецензія на антологію перекладів Андрія Ковалівського [3, с. 247] та інші.

У листуванні вчених читаємо міркування про генуезьку історію Криму, працю кримськотатарського дослідника Зіхні Абдулаха [3, с. 104]. Обговорювались також інші питання джерелознавчого сходовознавства.

Так «під носом» української міліції дослідники постсталінської України змогли прочитати та ознайомитись з важко або взагалі недоступними виданнями в радянській Україні. Питомий внесок оглядів та рецензій займають «сходовознавчі сюжети». Згодом можливо це і помітили структури МВС та почали перевіряти вміст та тематику Бюлетеня [3, с. 115].

Дослідник Я. Дашкевич сприяв поширенню української гуманітарної думки між своїми кореспондентами. Йому часом необхідні 20 примірників часопису, а часом 30 [3, с. 33]. Хто саме був кореспондентом на сьогодні відомо та частково розкрито [4, с. 5–43], [5, с. 7–46].

Вага видання Науково-інформаційного Бюлетеня підтверджується збільшенням передплатників, тематикою досліджень. І це попри те, що видання намагались занести якомога далі у списках до підписки. У листуванні з І. Бутичем Я. Дашкевич не приховував, що він виступав наче «сірий кардинал» видання та писав листи вченим Європи від імені редакції [3, с. 107]. Я. Дашкевич також пропонував підписувати статті Бюлетеня англійською мовою [3, с. 102].

У 1988 році Головне архівне управління при Раді Міністрів УРСР видало систематичний покажчик змісту Науково-інформаційного бюлетеня «Архіви України» за 1971–1987 роки. Поза увагою залишено без будь-яких пояснень зміст 106 чисел видання за 1947–1970 роки [1, с. 3].

У підсумку Я. Дашкевич зазначав, що Науково-інформаційний Бюлетень містив «доброзичливий і нормальний огляд праць, вміщений в українській т. зв. радянській науковій пресі. Огляд читали, але боялись покликатись на нього» [2].

Сходовознавчі сюжети 1962–1965 років зусиллям Я. Дашкевича у співпраці з І. Бутичем та іншими дослідниками вказують на сміливий

внесок майже знищеного напрямку сходознавчих традицій України у 1960-ті роки.

Від підписання І. Бутичем довідки з розкриттям псевдонімів «нотаток» та матеріалів Я. Дашкевича за 1962–1965 років [3, с. 124] до відродження О. Пріцаком фахового сходознавчого журналу «Східний Світ» у 1993 році залишалось 28 років.

Література:

1. Бібліографічний покажчик змісту «Архіви України» за 1947–1970 роки. Уклад. А. А. Батюк, М. І. Бутич. Київ: УДНІАСД, 1999. 209 с.

2. Залізняк Б. Ярослав Дашкевич: «Коли твориться держава, твориться і нація» [Електронний ресурс] / Б. Залізняк // Журнал Універсум. 2008. Режим доступу до ресурсу: <https://universum.lviv.ua/magazines/universum/2008/1/nacia.html>.

3. Листування Ярослава Дашкевича та Івана Бутича (1960–1986). Упоряд. А. Фелонюк. НАН України. Львів: ІУАД ім. М. С. Грушевського. Львівське відділення. 2012. 296 с.

4. Дашкевич Я. Майстерня історика: Джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни. Львів: ІУАД ім. М. С. Грушевського. Львівське відділення, 2011. 792 с.

5. Дашкевич Я. Україна і Схід. Упоряд. Г. Сварник, А. Фелонюк. Львів: ІУАД ім. М. С. Грушевського. Львівське відділення; ЛНУ ім. І. Франка. 2016. 960 с.

6. Портнов А. Історії істориків. Обличчя й образи української історіографії ХХ століття. Київ: Часопис «Критика», 2011. 232 с.

7. Циганкова Е. Г. Сходознавчі установи в Україні (радянський період). Київ: Критика, 2007. 292 с.

УДК 94(32)

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-283-1-93>

Кожолянюк О. В.

ORCID: 0000-0002-3068-6416

кандидат історичних наук, доцент,

доцент кафедри всесвітньої історії

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

м. Чернівці, Україна

Є. В. ЧЕРЕЗОВ – ПЕДАГОГ ТА НАУКОВЕЦЬ

Ключові слова: Є. В. Черезов, єгиптолог, економіка Стародавнього Єгипту, Чернівецький університет.